

Генезис понять та категорій логістики та їх модифікація в умовах трансформаційних перетворень економіки

(Представлено: д.е.н., проф. Мошенський С.З.)

У статті висвітлено результати аналізу визначення поняття «логістики» та сформовано причинно-наслідковий зв'язок розбіжностей у поглядах науковців щодо трактування цього терміна залежно від етапів розвитку логістичних концепцій в економіках. Окреслено основні підходи до розуміння логістики, а саме як наукового пізнання, процесу управління, науково-практичного напряму управління та оптимізації логістичних потоків, інтегрального інструменту менеджменту та як системи управління матеріальними й інформаційними потоками. Відповідно до зазначених підходів актуалізовано проблематику за кожним з них та окреслено напрями подальших наукових досліджень. Систематизовано етапи розвитку логістики, в результаті чого вирізняє окремих період розвитку логістики, а саме етап трансформаційних перетворень. У результаті дослідження визначено, що саме правильно організовані на підприємстві логістичні процеси є рушійною силою при швидкому реагуванні на зовнішні фактори.

Ключові слова: логістика; поняття «логістики»; категорії логістики; трансформаційні перетворення.

Актуальність теми. Нестабільність економічних систем та вплив на них таких чинників, як макроекономічний перерозподіл продукції, воєнний стан, стрімка трансформація законодавчої бази, інтеграція України до міжнародного співробітництва, орієнтація на співпрацю з Європейським Союзом тощо зумовлюють підвищення наукового інтересу до вивчення логістичних процесів, виявлення напрямів удосконалення логістичної інфраструктури суб'єктів господарювання.

У 2020 році пандемія змінила логістичну галузь, в умовах війни в 2022 році логістика України набула максимальної руйнації, що прямо і опосередковано вплинуло на формування логістичних систем та процесів суб'єктів господарювання, багато фірм призупинили свою діяльність. До війни 75 % зовнішнього українського товарообігу припадало на морські порти. З 24 лютого 2022 року всі вони заблоковані [12]. Вантажні перевезення залізницею у 2022 році скоротилися на 65,3 %. Фактично перервалися транзитні перевезення міжнародними коридорами сполучення Азія – Європа. У 2021 році поштовантажопотоки через аеропорти України зросли на 21,1 %, порівняно з 2020 роком, і становили 63,2 тис. тонн [1]. Відповідно на сьогодні повітряний простір України закритий, що унеможливило діяльність щодо перевезень вантажів. Проте суб'єкти господарювання і економіка в цілому почали адаптуватися до описаних вище змін, зокрема, за даними редакції *trans.info* ключовими факторами нормалізації логістики у 2022–2023 роках стали: угоди з ООН і Туреччиною «Зернової ініціативи», яка дозволила розблокувати порти Великої Одеси, лібералізація вантажних автомобільних перевезень з ЄС, розвиток прикордонної інфраструктури, збільшення пропускної спроможності автомобільних і залізничних пунктів пропуску, а також відкриття нових, нарощування вантажоперевалки в портах Дунайського портового кластера [16].

Саме поняття «логістики» є надзвичайно широким та охоплює практично всі процеси підприємства, велика кількість зарубіжних та вітчизняних науковців розкривали проблематику логістики, логістичних процесів, але не применшуючи їх науковий внесок питання вивчення понятійно-категоріального апарату потребує подальшого дослідження, вдосконалення та систематизації з урахуванням сучасних викликів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, на які спирається автор. Питання сутності логістики, логістичних процесів висвітлені в працях таких вчених та науковців, як Д.Дж. Бауерсокс, Д.Дж. Клосс, Н.П. Резнік, А.В. Церковна, О.Б. Пугаченко, Н.С. Брехун, К.В. Самойленко, О.В. Корнієцький, Н.В. Хвищун, М.І. Іванова, Г.О. Пудичева, К.С. Чимощ, О.М. Аляб'єва, Ю.О. Шкригун та ін.

Метою статті є дослідження та уточнення понять та категорій логістики, визначення місця логістики в інших процесах підприємства в умовах трансформаційних змін економіки.

Викладення основного матеріалу. Логістичні процеси на підприємствах є наскрізними для інших процесів, а саме: охоплюють матеріальні, фінансові, трудові потоки підприємства, переміщення товарів у логістичному ланцюгу, процес транспортування товарів, перевезення вантажів. Існує великий розрив між науковими напрацюваннями з питань логістики та розуміння і використання логістичних процесів у практичній діяльності підприємств. Зазвичай, на практиці логістика обмежується саме переміщенням

товарів від виробника до замовника, їх транспортуванням. Дослідження сутності логістики дозволить окреслити напрями подальших досліджень для більш ефективної організації економічних систем суб'єктів господарювання. Так поняття «логістики» є досить широким та не має однозначного трактування в наукових джерелах (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення поняття «логістика» в наукових джерелах

№ з/п	Автор	Визначення
1	2	3
1	Резнік Н.П., Руденко С.В., Пилипчук К.М.	Процес планування та виконання ефективного транспортування і зберігання товарів від точки походження до точки споживання [15, с. 97]
2	Церковна А.В., Крук К.В.	«Обслуговуюча» частина бізнесу, яка охоплює всі процеси з моменту закупівлі сировини для його виробництва до моменту продажу готової продукції (включаючи доставку продукції покупцеві) [21, с. 146]
3	Хвищун Н.В.	Науково-практичний напрям управління та оптимізації логістичних потоків для досягнення оперативних, тактичних та стратегічних цілей в певній логістичній системі [20]
4	Чимош К.С.	Інтегральний інструмент менеджменту, що сприяє досягненню стратегічних, тактичних або оперативних цілей організації бізнесу з оптимальними витратами ресурсів [22, с. 121]
5	Іванова М.І.	Виокремлює три підходи: перший – логістика як особлива галузь наукового знання і професійної спеціалізації фахівців з логістики; другий – логістика як вид діяльності; третій – логістика як процес управління потоками підприємства [4, с. 111]
6	Чорний А.В.	Два напрями трактування логістики: перший – напрям господарської діяльності, спрямований на управління матеріальними потоками, які орієнтовані на задоволення потреб споживачів; другий – міждисциплінарний науковий напрям, пов'язаний з пошуком нових можливостей підвищення ефективності матеріальних потоків з метою мінімізації витрат [23, с. 148–149]
7	Коніщева Н.Й., Трушкіна Н.В.	Чотири підходи до визначення дефініції логістики: формулювання змісту логістики як науки або наукового напрямку; як науки і практики управління матеріальними, фінансовими та інформаційними потоками; розгляд логістики як управління процесами матеріально-технічного постачання, виробництва, розподілу і збуту продукції; визначення логістики як організації процесів постачання, виробництва, транспортування і збуту продукції [6, с. 115]
8	Корнієцький О.В.	Інтегрована, міждисциплінарна наука, надає можливість прогнозувати обсяги реалізації продукції, витрати на їх просування до клієнта / споживача, терміни надходження платежів за відвантажену продукцію тощо, а також оцінювати спрямованість і силу впливу на ці процеси чинників бізнес-середовища [8, с. 67]
9	Карп М.І.	«Наука раціонального мислення та практична діяльність», що охоплює всі процеси, починаючи зі стадії розробки товару (послуги) та завершуючи процесом його (її) реалізації з мінімальними витратами всіх видів ресурсів, а також «часового проміжку на мікро-, макро-, мезо-, мега-, чи метарівнях при обов'язковому контролі усіх операцій» [5]
10	Корінь М.А.	Сфера наукової діяльності, яка спрямована на створення системи виробничо-комерційних взаємовідносин на мікро-, мезо-, макrorівнях на принципах інтеграції та оптимізації матеріальних, інформаційних, сервісних, інноваційних, кадрових і інвестиційних потоків у коротко- та довгостроковому періодах з метою забезпечення максимізації прибутку, збільшення частки ринку та досягнення довгострокових конкурентних переваг [7]
11	Крикавський Є.В.	Процес управління достатнім та ефективним (з точки зору витрат та часу перебігу) потоком запасів сировини, матеріалів, незавершеного виробництва, готової продукції, послуг, фінансів та інформації, що супроводжує цей потік від місця виникнення до місця його споживання (включаючи приймання, відправлення, внутрішнє і зовнішнє переміщення) з метою повного задоволення потреб споживачів [10]

1	2	3
12	Окландер М.А.	Розглядає логістику з позиції інтеграції постачання, фізичного розподілу та підтримки виробництва; виділяє чотири базові принципи при побудові логістичної системи підприємства (узгодженість дій, націлення на інтегральну ефективність, функціональність взаємодії, досягнення синергійного ефекту) з використанням системного підходу [14]
13	Семененко Ю.В.	Ключовий об'єкт, застосування якого дозволяє оптимізувати обсяг і рівень ефективності використання основних засобів [18]
14	Шевчук М.Б.	Система управління матеріальними та інформаційними потоками, яка дозволяє компанії мінімізувати витрати [24]
15	Брохун Н.С.	Наука про планування, контроль і управління транспортуванням, складуванням та іншими матеріальними та нематеріальними операціями, які проводяться в процесі доведення сировини, матеріалів і покупних виробів до виробничого підрозділу підприємства; управління матеріальними потоками при внутрішньозаводській переробці сировини, матеріалів і напівфабрикатів, а також доведення готової продукції до споживача відповідно до інтересів і вимог останнього, включаючи передачу, зберігання і обробку відповідної інформації [2]
16	Луценко І.	Наука й практика комплексного управління поточковими (товарними, фінансовими, інформаційними) процесами, яке спрямоване на оптимальну інтеграцію їх в єдину систему, а також забезпечення ефективності та економічності функціонування окремих ланок поточкового процесу й усієї системи в цілому [13]

Довідка: систематизовано на основі [2, 4–8, 10, 13–15, 18, 20–24]

Проаналізувавши та систематизувавши наведені вище поняття, слід виокремити такі основні підходи до визначення логістики: 1) логістика як наука; 2) логістика як процес управління; 3) логістика як науково-практичний напрям управління та оптимізації логістичних потоків; 4) інтегральний інструмент менеджменту; 5) система управління матеріальними та інформаційними потоками.

Виходячи із зазначених вище підходів до трактування поняття «логістики», слід зазначити, що відповідно до проведених науковцями досліджень, які обґрунтовують логістику як науку, наукову сферу, має бути чітко сформований її категорійно-понятійний апарат, проте на сьогодні відсутня єдність підходів щодо цього питання.

Питання систематизації понятійного апарату є однією з найважливіших методологічних проблем. Виявлення і вивчення чинників, закономірностей цього процесу має велике значення для розуміння механізмів розвитку і функціонування наукового знання [19, с. 124]. Понятійний апарат (дослідження) (від лат. *apparatus* – сукупність) – це субординована система (ієрархія), що включає в себе всі терміни по проблемі конкретного дослідження [17, с. 151]. Вважаємо, що більш детальне вивчення та розповсюдження логістики саме як науки є передумовою широкого використання концепцій та підходів до впровадження та підвищення ефективності логістичних процесів на практиці. Основними поняттями, якими оперують науковці і практики в логістиці, є: логістична система (під логістичною системою слід розуміти складну організаційно завершену (структуровану) економічну систему, що складається з елементів-ланок, взаємозалежних в єдиному процесі управління матеріальними і супутніми їм інформаційними та фінансовими потоками, метою функціонування якої є досягнення поставлених перед системою цілей і адаптація до ендегенних та екзогенних впливів шляхом оптимізації поточкових процесів [11, с. 96]), логістичний процес (певним чином організована в часі послідовність виконання логістичних операцій / функцій, що реалізує задані в плановому періоді мети логістичної системи або її мережевих (функціональних) підрозділів [15, с. 150]), логістична стратегія, логістичне планування (формування управлінських рішень, розробка логістичного проекту, конкретних заходів та визначення термінів їх виконання для досягнення поставлених цілей у майбутньому), логістичні ланцюги, види логістики (виробнича, закупівельна, транспортна, інформаційна, фінансова, складська, трудових ресурсів тощо), концепції логістики (інформаційна, маркетингова, інтегральна [3]), логістичні функції, логістична операція (самостійна частина логістичного процесу, відокремлений комплекс дій, спрямованих на використання, створення, перетворення основного – матеріального та супутніх йому фінансових, інформаційних та інших логістичних потоків [21, с. 148]), логістичний канал (частково впорядкована множина різних посередників, які реалізують доведення логістичних потоків від конкретного виробника до його споживачів [21, с. 148]), логістична координація (узгодження діяльності функціональних підрозділів підприємства, які беруть участь у русі вантажопотоків з метою досягнення

загальноорганізаційних цілей [9]). Наведені категорії логістики як науки не є вичерпними та потребують подальших досліджень і систематизації.

Велика кількість науковців визначає логістику як багатоаспектний процес, який пронизує всі інші процеси економічної системи підприємства, зокрема, Н.С. Брохун розглядає логістику як методологію управління процесами в економіці для оптимізації функціонування складних господарських систем. Визначення сутності логістики в першому випадку обмежується економічними потоками конкретного підприємства, а в іншому – сфера застосування логістичного інструментарію охоплює всі процеси господарюючого суб'єкта, у тому числі його трансакційні відносини (зовнішні та внутрішні трансакції), у зв'язку з чим значно розширюється склад керованих об'єктів логістики. Крім матеріального, інформаційного і фінансового потоків, до них також належать потоки нематеріальних активів, енергетичних і трудових ресурсів, які тією чи іншою мірою використовуються в бізнесі або істотно впливають на його розвиток [2, с. 26]. Бачення логістики з точки зору менеджменту підприємства зумовлює потребу досліджень щодо ефективності управління потоками матеріальних, трудових, фінансових, інформаційних ресурсів суб'єктів господарювання, за рахунок їх оптимізації, цифровізації тощо.

Обґрунтовуючи логістику як процес управління, слід застосовувати саме процесно орієнтований підхід із використанням системної теорії до вивчення цього явища, який полягає в ідентифікації пов'язаних видів діяльності та визначенні їх елементів, властивостей і зв'язків.

Відсутність єдиних підходів до визначення поняття «логістики», розуміння логістичних процесів зумовлені різними етапами становлення її як економічної концепції (табл. 2).

Таблиця 2

Етапи становлення логістики як економічної концепції

Етап	Період	Опис
Стародавня Греція	III–II тис. до н. е.	Логістика – це наука про планування, організацію, управління, контроль і регулювання руху матеріальних й інформаційних потоків у просторі та часі від їхнього первинного джерела до кінцевого споживача
Стародавній Рим	X ст. до н. е. – II ст. н. е.	Термін «логістика» використовувався як позначення правил розподілу продовольства, а служителі, які займалися розподілом продуктів харчування, називалися «логістами» або «логістиками», тобто люди, які виконували певні релігійні та адміністративні функції
Візантійська імперія	865–912 рр.	Логістика розумілася як мистецтво забезпечення армії та управління її пересуваннями
Період «фрагментаризації»	20–50-ті рр. XX ст.	Формуються передумови логістичної концепції: зростання транспортних тарифів, поява та швидкий розвиток концепції маркетингу, зростання запасів і транспортних витрат зумовлюють розвиток логістики в бізнесі, який пов'язаний зі сформованими в цей час збутовою та споживчою (ринковою) концепціями маркетингу, які орієнтуються на потреби споживачів
Період концептуалізації	50–70-ті рр. XX ст.	Характеризується широким розповсюдженням маркетингу; виникненням концепції тотальних витрат; виникнення концепції бізнес-логістики
Період інтегральної концепції логістики	80–90-ті рр. XX ст.	Розвиток інформаційних технологій зумовлює необхідність управління не тільки матеріальними, але й інформаційними потоками
Період глобалізації	95-ті рр. XX ст.	Інтенсивна глобалізація вплинула на інтенсивний розвиток логістики, як науки, так і практики. Це сприяло створенню національних та міжнародних спеціалізованих союзів та асоціацій логістики як підрозділів, що займаються просуванням потоків, мають дослідницькі центри, консультаційні відділи, банки інформації, учбові центри та ін.
Етап трансформаційних перетворень	XXI ст.	Стрімка трансформація законодавчої бази, інтеграція України до міжнародного співробітництва, орієнтація на співпрацю з Європейським Союзом та інші трансформаційні процеси, що відбуваються в економіці країни та напряду впливають на відповідні зміни в економічних системах підприємств, змінюють і підходи до розуміння логістичних процесів

Довідка: систематизовано на основі [20, 2] та доповнено автором

Відповідно до поданої таблиці, останнім етапом розвитку логістики нами виокремлено етап трансформаційних перетворень. Питання трансформаційних змін в економіці України та їх вплив на економічні процеси на рівні суб'єктів господарювання стає все більш актуальним. Оскільки економіки розвинених країн рухаються у напрямку стрімкого розвитку інноваційних продуктів шляхом стимулювання науково-технологічних галузей, Україна через різного роду політичні та економічні фактори, які виникли на сьогодні (воєнний конфлікт, проблеми перерозподілу продукції з країнами-сусідами, перспектива членства в ЄС, блокування кордонів тощо), відстає в цьому питанні, що в перспективі може вплинути на розвиток її економіки в цілому. Перераховані вище фактори трансформують економіку країни без розвитку, тобто немає позитивних економічних змін. На фоні трансформаційних змін економічних систем на макrorівні відбуваються відповідні зміни на рівні суб'єктів господарювання, а саме: на перший план виходять такі принципи функціонування підприємств як адаптивність, реагування на зовнішні зміни в режимі реального часу, і саме правильно побудовані логістичні процеси усіх ресурсів підприємства здатні вирішити ці проблеми.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Розвиток та ефективне функціонування економічної системи підприємства неможливе без вивчення та чіткої побудови всіх її процесів, потоків ресурсів, одним з яких серед наскрізних є логістичний процес. Дослідження розуміння сутності логістики дозволило визначити основні підходи до трактування цього поняття та сформувані напрями подальших наукових досліджень. Зокрема, розуміння логістики як наукового пізнання потребує формування та обґрунтування чіткого понятійно-категоріального апарату; визначення логістики з позиції управління (менеджменту) вимагає пошуку шляхів оптимізації та підвищення ефективності управління ресурсами та їх потоками як логістичними процесами з позицій основних підходів управління (процесного, системного, ситуаційного, функціонального).

Список використаної літератури:

1. Берестенко В. Як логістика адаптувалася до війни / В.Берестенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/07/24/702529/>.
2. Брохун Н.С. Поняття логістики як інструмента управління підприємством / Н.С. Брохун, М.М. Бонь // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2013. – Вип. 3. – С. 19–35 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ptmbo_2013_3_4.
3. Ганчак Т.Г. Фундаментальні концепції логістики / Т.Г. Ганчак [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://repository.vsu.org/getfile.php/4206.pdf>.
4. Іванова М.І. Формування понятійно-категоріального апарату логістики / М.І. Іванова // Економіка і регіон. – 2015. – № 6. – С. 110–114 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrig_2015_6_21.
5. Карп І. Функціонування логістичного управління на підприємстві / І.Карп ; за ред. М.В. Лазаровича // Українська наука: сучасне, минуле, майбутнє : щорічник. – Тернопіль : ТНЕУ, 2010. – Вип. 16. – С. 110–115.
6. Коніщева Н.Й. Управління логістичною діяльністю промислових підприємств / Н.Й. Коніщева, Н.В. Трушкіна // Економіка промисловості. – 2005. – № 1. – С. 114–123.
7. Корінь М.А. Логістика та її роль в забезпеченні ефективної діяльності підприємств / М.А. Корінь // Вісник економіки, транспорту і промисловості. – 2011. – № 35. – С. 148–151.
8. Корнієцький О.В. Міжнародна логістика: поняття та напрями розвитку в сучасному світі / О.В. Корнієцький // Наукові праці. Сер. : Економіка. – 2014. – Т. 247, Вип. 235. – С. 66–71 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdues_2014_247_235_13.
9. Кривеценко В.В. Логістичний процес на складі / В.В. Кривеценко, А.Ф. Павленко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://core.ac.uk/download/pdf/78513196.pdf>.
10. Крикавський Є.В. Логістика. Основи теорії : підручник / Є.В. Крикавський. – Л. : НУ «Львівська політехніка»; Інтелект–Захід, 2004. – 416 с.
11. Лемеш І.О. Сутність логістичної системи та її функціональна значущість на підприємстві в системі прийняття управлінських рішень / І.О. Лемеш // Управління розвитком. – 2013. – № 1 (141). – С. 96–98.
12. Логістика та міжнародна торгівля в Україні в умовах війни / ЕВА [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://eba.com.ua/logistyka-ta-mizhnarodna-torgivlya-v-ukrayini-v-umovah-vijny/>.
13. Луценко І. Концептуальні засади та функції логістики / І.Луценко // Вісник КНТЕУ. – 2003. – Вип. 4. – С. 29–34.
14. Окландер М.А. Логістична система підприємства : монографія / М.А. Окландер. – Одеса : Астропринт, 2004.
15. Резнік Н.П. Основні характеристики поняття логістики і системи управління ланцюгами постачань / Н.П. Резнік, С.В. Руденко, К.М. Пилипчук // Innovation and Sustainability. – 2022. – Вип. 3. – С. 95–102 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/innsus_2022_3_13.
16. Рік війни: як конфлікт в Україні вплинув на транспортний сектор Європи / trans.INFO [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://trans.info.ua/rik-viyny-yak-konflikt-v-ukrayini-vplynuv-na-transportnyi-sektor-evropy-328130>.
17. Романчиков В.І. Основи наукових досліджень : навчальний посібник / В.І. Романчиков. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 254 с.
18. Семененко Ю.В. Логістичне управління оборотними засобами : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.06.01 / Ю.В. Семененко. – Ужгород, 2005. – 21 с.

19. Сич Т.В. Сформованість понятійно-категоріального апарату методології досліджень проблем управління освітою / Т.В. Сич [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2019/65/part_2/24.pdf.
20. Хвищун Н.В. Сутність поняття «логістика»: ретроспективний аналіз / Н.В. Хвищун // Ефективна економіка. – 2012. – № 11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1567>.
21. Церковна А.В. Сучасне трактування поняття «логістика» / А.В. Церковна, К.В. Крук // Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління. – 2018. – Т. 17, Вип. 3. – С. 146–158 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/rectpu_2018_17_3_12.
22. Чимош К.С. Генезис поняття «транспортна логістика» / К.С. Чимош // Агросвіт. – 2020. – № 17–18. – С. 119–122 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrosvit_2020_17-18_18.
23. Чорний А.В. Аналіз теоретичних засад логістичної діяльності підприємства / А.В. Чорний // Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. Економічні науки. – 2014. – Вип. 26. – С. 145–151.
24. Шевчук М.Б. Логістика як система управління матеріальними та інформаційними потоками на торговельному підприємстві / М.Б. Шевчук // Інноваційна економіка. – 2012. – № 4 (30). – С. 219–222.

References:

1. Berestenko, V. (2023), «Yak lohistyka adaptuvalasia do viiny», [Online], available at: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/07/24/702529/>
2. Brokhun, N.S. (2013), «Poniattia lohistyky yak instrumenta upravlinnia pidpriemstvom», *Problemy teorii ta metodologii bukhalterskoho obliku, kontroliu i analizu*, Issue 3, pp. 19–35, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ptmbo_2013_3_4
3. Napchak, T.H. (2010), «Fundamentalni kontseptsii lohistyky», [Online], available at: <http://repository.vsau.org/getfile.php/4206.pdf>
4. Ivanova, M.I. (2015), «Formuvannya poniatiino-katehorialnogo aparatu lohistyky», *Ekonomika i rehion*, No. 6, pp. 110–114, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrig_2015_6_21
5. Karp, I. (2010), «Funksionuvannya lohistychnoho upravlinnia na pidpriemstvi»; in Lazarovych, M.V. (ed.), *Ukrainska nauka: suchasne, mynule, maibutnie*, shchorichnyk, Issue 16, pp. 110–115.
6. Konishcheva, N.I. and Trushkina, N.V. (2005), «Upravlinnia lohistychnoiu diialnistiu promyslovykh pidpriemstv», *Ekonomika promyslovosti*, No. 1, pp. 114–123.
7. Korin, M.A. (2011), «Lohistyka ta yii rol v zabezpechenni efektyvnoi diialnosti pidpriemstv», *Visnyk ekonomiky, transportu i promyslovosti*, No. 35, pp. 148–151.
8. Korniietskiy, O.V. (2014), «Mizhnarodna lohistyka: poniattia ta napriamy rozvytku v suchasnomu sviti», *Naukovi pratsi, Seriya Ekonomika*, Vol. 247, Issue 235, pp. 66–71, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchducc_2014_247_235_13
9. Kryvshchenko, V.V. and Pavlenko, A.F. (2015), «Lohistychnyi protses na skladi», [Online], available at: <https://core.ac.uk/download/pdf/78513196.pdf>
10. Krykavskiy, Ye.V. (2004), *Lohistyka. Osnovy teorii*, pidruchnyk, Intel'ekt–Zakhid, NU «Lvivska politehnika», L., 416 p.
11. Lemesh, I.O. (2013), «Cutnist lohistychnoi systemy ta yii funktsionalna znachushchist na pidpriemstvi v systemi pryiniattia upravlinskykh rishen», *Upravlinnia rozvytkom*, No. 1 (141), pp. 96–98.
12. «Lohistyka ta mizhnarodna torhivlia v Ukraini v umovakh viiny», *EBA*, [Online], available at: <https://eba.com.ua/logistyka-ta-mizhnarodna-torgivlya-v-ukrayini-v-umovah-viiny/>
13. Lutsenko, I. (2003), «Kontseptualni zasady ta funktsii lohistyky», *Visnyk KNTEU*, Issue 4, pp. 29–34.
14. Oklander, M.A. (2004), *Lohistychna systema pidpriemstva*, monohrafiia, Astroprint, Odesa.
15. Reznik, N.P., Rudenko, S.V. and Pylypchuk, K.M. (2022), «Osnovni kharakterystyky poniattia lohistyky i systemy upravlinnia lantsiuhamy postachan», *Innovation and Sustainability*, Issue 3, pp. 95–102, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/innsus_2022_3_13
16. «Rik viiny: yak konflikt v Ukraini vplynuv na transportnyi sektor Yevropy», *trans.INFO*, [Online], available at: <https://trans.info/ua/rik-viiny-yak-konflikt-v-ukrayini-vplynuv-na-transportnyi-sektor-yevropy-328130>
17. Romanchukov, V.I. (2007), *Osnovy naukovykh doslidzen*, navchalnyi posibnyk, Tsent'r uchbovoi literatury, K., 254 p.
18. Semenenko, Yu.V. (2005), *Lohistychno upravlinnia oborotnymy zasobamy*, Abstract of Ph.D. dissertation, 08.06.01, Uzhhorod, 21 p.
19. Sych, T.V. (2019), «Sformovanist poniatiino-katehorialnogo aparatu metodologii doslidzhen problem upravlinnia osvitoiu», [Online], available at: http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2019/65/part_2/24.pdf
20. Khvyshchun, N.V. (2012), «Sutnist poniattia “lohistyka”: retrospektyvnyi analiz», *Efektivna ekonomika*, No. 11, [Online], available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1567>
21. Tserkovna, A.V. and Kruk, K.V. (2018), «Suchasne traktuvannya poniattia “lohistyka”», *Rynkova ekonomika: suchasna teoriia i praktyka upravlinnia*, Vol. 17, Issue 3, pp. 146–158, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rectpu_2018_17_3_12
22. Chymosh, K.S. (2020), «Henezys poniattia “transportna lohistyka”», *Ahrosvit*, No. 17–18, p. 119–122, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrosvit_2020_17-18_18
23. Chornyi, A.V. (2014), «Analiz teoretychnykh zasad lohistychnoi diialnosti pidpriemstva», *Naukovyi visnyk Bukovynskoho derzhavnogo finansovo-ekonomichnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, Issue 26, pp. 145–151.
24. Shevchuk, M.B. (2012), «Lohistyka yak systema upravlinnia materialnyy ta informatsiynyy potokamy na torhovelnomu pidpriemstvi», *Innovatsiina ekonomika*, No. 4 (30), pp. 219–222.

Вольський Олег Володимирович – аспірант 1-го року навчання спеціальності 051 «Економіка» Державного університету «Житомирська політехніка».

Наукові інтереси:

- вивчення логістичних процесів на підприємстві;
- вдосконалення транспортної логістики на транспортних підприємствах;
- моделювання транспортного логістичного ланцюга при міжнародних перевезеннях вантажів.

Volskyi O.M.

**The genesis of concepts and categories of logistics and their modification
in the conditions of transformations of the economy**

The article highlights the results of the analysis of the definition of the concept of logistics and forms a cause-and-effect relationship of disagreements in the views of scientists regarding the interpretation of this term depending on the stages of development of logistics concepts in economies. The main approaches to understanding logistics are outlined, namely as a scientific knowledge, a management process, a scientific and practical direction of management and optimization of logistics flows, an integral management tool and as a system for managing material and information flows. In accordance with the mentioned approaches, the problems for each were updated and directions for further scientific research were outlined. The stages of logistics development have been systematized, as a result of which a separate period of logistics development has been singled out, namely the stage of transformational changes. As a result of the research, it was determined that it is the correctly organized logistics processes at the enterprise that are the driving force for quick response to external factors.

Keywords: logistics; concepts of logistics; categories of logistics; transformational changes.

Стаття надійшла до редакції 06.02.2024.